

DIVERSIUNEA COMINTERNISTĂ A "MOLDOVENISMULUI"

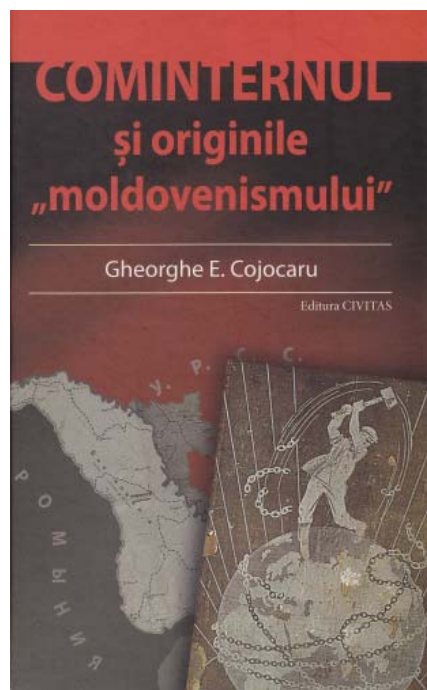
Dr. Sergiu MUSTEAȚĂ

În anul 2009, sub egida Institutului de Istorie, Stat și Drept al AȘM, la editura Civitas a văzut lumina tiparului volumul *COMINTERNUL și originile „moldovenismului”*. *Studiu și Documente*. Volumul de documente este alcătuit dintr-un cuvânt înainte (p. 7-8), un studiu analitic al problemei abordate (pp. 13-83), documentele propriu-zise din anii 1924 (pp. 87-212), 1925 (pp. 213-346), 1926 (pp. 347-420), 1927 (pp. 421-458) și 1928 (459-473). Lucrarea este însoțită de o listă de abrevieri, lista documentelor și un indice onomastic, care constituie instrumente elementare de lucru pentru o astfel de publicații.

Expansiunea politică a URSS asupra teritoriilor înglobate în statul bolșevic a fost urmată de cea ideologică. Totodată, statul sovietic nu s-a putut împăca cu gândul că Basarabia a devenit parte integrantă a României. De aceea, la Conferința sovieto-română de la Viena din 27 martie – 2 aprilie 1924 autoritățile bolșevice au cerut organizarea unui plebiscit în Basarabia. Idee care nu a fost susținută, dar care a provocat inițierea unui nou proiect privind teritoriile basarabene. Astfel, pentru justificarea deciziilor politice privind teritoriile locuite de români, autoritățile bolșevice au inventat limba și națiunea moldovenească și au contrafăcut istoria populației locale¹. Începând cu anul 1924, populația RASSM și din 1940 cea a R.S.S.M. a fost supusă ideologizării comuniste, pentru a înlocui identitatea românească cu alta, nou creată. Moldovenismul a devenit nu numai un „argument istoriografic”, ci și o ideologie promovată de autoritățile sovietice centrale. În cele din urmă, locuitorii Basarabiei au fost privați de drepturi fundamentale, și anume cunoașterea limbii și istoriei naționale și autoidentificarea ca români².

1 Ch. King, *Moldovan Identity and Politics of Pan-Romanianism*. In: *Slavic Review*, vol. 53, n° 2, 1994, pp. 345-368; Idem, *The Moldovans. Romania, Russia, and the Politics of Culture*. Stanford, 1999, pp. 63-88; T. Carauș, *Despre „politica națională” în Republica Moldova: între bilingvism și unilingvism*, 9 septembrie 2003, <http://www.azi.md/news?ID=25676> (ultima accesare 15.03.2010); Stella Ghervas, *La réinvention de l'identité moldave*. In: *Regard sur l'Est*, 09/08/2005, http://www.regard-est.com/home/breve_contenu.php?id=367 (ultima accesare 15.03.2010); M. Neagu, *Istorie, memorie, identitate în Moldova postsovietică. Considerații asupra evoluției istoriografiei școlare din Republica Moldova (1991-2005)*. In: *Cugetul* 1 (29), 2006, pp. 9-25.

2 Ion Holban, *Moldovenismul – cauza deznaționalizării noastre*. In: *Literatura și Arta*, nr. 1 (2889), 4 ianuarie 2001, p. 3; Gheorghe Negru, *Politica etnolingvistică în R.S.S. Moldovenească*,

Gheorghe E. Cojocaru. *COMINTERNUL și originile „moldovenismului”. Studiu și Documente*. Editura Civitas, Chișinău, 2009, 500 pag.

Politizarea și accesul limitat la unele fonduri de arhivă au făcut ca subiectul formării și afirmării „etniei moldovenești” să rămână actual pentru istoriografie³. De aceea, apariția lucrării istoricului Gh. Cojocaru este o contribuție istoriografică foarte importantă la cercetarea problemei originilor „moldovenismului”.

În prima parte a lucrării, autorul trece în revistă cele mai sugestive aspecte din istoria apariției și promovării sub egida Cominternului a conceptului „moldovenismului”. Începând cu anul 1924, proiectul creării unei republici sovietice moldovenești în cadrul R.S.S. Ucraineană sau URSS a fost insistent promovat de către un grup de inițiativă alcătuit din zece persoane, printre care Ion

Chișinău, Editura Prut Internațional, 2000; Elena Negru, *Politica etnoculturală în R.A.S.S. Moldovenească (1924-1940)*, Chișinău, Editura Prut Internațional, 2003; Argentina Gribincea, Mihai Gribincea, Ion Șișcanu, *Politica de moldovenizarea în RASS Moldovenească*, Chișinău, Civitas, 2004;

3 P.P. Moldovan, *Moldovenii în istorie*, Chișinău, Poligraf-SERVICE, 1993; Ch. King, *Moldovenii, România, Rusia și politica culturală*, Chișinău, ARC, 2002; Gheorghe Negru, *Moldovenismul și românismul basarabean*. In: *Destin Românesc*, S.N., nr. 1-2 (49-50), 2007, pp. 10-19; Octavian Țăcu, *Moldovenii ca „identitate imaginară” în perioada Imperiului Rus*. In: *Cugetul*, nr. 4 (36), 2007, pp. 26-29; Stefan Ihrig, *Discursul (ne)civic și nemulțumirile exprimate în el. Conceptul „moldovenist” și cel „românist” de națiune și cetățean oglindit în manualele actuale de istorie și în istoriografia Republicii Moldova (1991-2005)*. In: Monika Heinz (ed.), *Republica Moldova: Stat slab – cetățenie incertă. Studii despre Republica Moldova*, București, 2007, pp. 191-213; Stefan Ihrig, *Wer sind die Moldawier? Rumänismus versus Moldowanismus in Historiographie und Schulbüchern der Republik Moldova, 1991-2006*, Stuttgart: ibidem-Verlag, 2008.

Dic-Dicescu, Grigori Kotovski și Pavel Tkacenko. Autorii Memoriului au pus, de fapt, începutul unui „război identitar” care continuă până astăzi. Deși ei recunoșteau că majoritatea populației din regiunile de la est de Nistru „vorbesc un dialect românesc – limba moldovenească”, treptat au trecut la ideea unui „popor moldovenesc” diferit decât cel român. Istoricul Gh. Cojocaru a reușit să prezinte un șir de detalii despre polemica dintre liderii bolșevici, pe alocuri contradictorie, privind necesitatea creării Republicii Moldovenești în stânga Nistrului, care după eșecul Conferinței de la Viena a căpătat o altă optică. Autoritățile bolșevice au încercat să utilizeze ca monedă de schimb, în problema Basarabiei, tezaurul român sechestrat la Moscova.

În contextul subiectelor politice abordate în cadrul Congresului XIII al Partidului Comunist și Congresului V al Internaționalei Comuniste problema națională a ocupat o poziție centrală. În această ordine de idei, a crescut și preocuparea autorităților sovietice față de unele etnii de la hotarele URSS. Speculând pe seama dreptului la autodeterminare și a „voinței basarabenilor”, autoritățile comuniste urmăreau drept scop preluarea controlului asupra teritoriilor Basarabiei aflate în componența României după actul unirii din 27 martie 1918. Prin crearea RASSM conducerea URSS urmărea expansiunea bolșevismului în România și în Balcani⁴. „Problema moldovenilor” a fost orientată direct împotriva României, acțiunile căreia la adresa Basarabiei au fost tratate chiar în preambulul hotărârii privind formarea RASSM drept „cotropitoare”. În aceeași hotărâre se menționa că din cauza „burgheziei române” poporul moldovenesc de pe ambele maluri ale Nistrului a fost divizat. De aceea, făcând speculații pe seama a „sute de adunări și mitinguri”, se cerea reîntregirea „poporului moldovenesc”. Astfel, apariția republicii autonome la hotarele de răsărit ale României a fost un pod de expansiune a propagandei bolșevice și de pregătire a terenului pentru anexarea Basarabiei. În acest context se afirmă și problema existenței identității moldovenești în regiunile de pe ambele maluri ale Nistrului. Marginalizarea de către conducerea CC al PC(b)U a grupului de inițiativă româno-basarabeian de la Moscova dovedește lipsa de încredere față de membrii lui. Nu întâmplător, a fost limitat accesul moldovenilor la organele de conducere din noua republică, chiar dacă aceștia au propus și o listă nominală pentru anumite funcții. Acest fapt s-a datorat, probabil, și poziției unor membri ai grupului

⁴ Vezi documentul nr. 1 unde se afirmă foarte clar că [... timpul cedărilor URSS în sfera politicii externe a expirat. Basarabia nu trebuie cedată României], p. 87.

care erau împotriva creării unei limbi moldovenești, considerând modul de exprimare din ziarul „Plugarul Roș” drept barbarizare a limbii, considerându-i pe moldoveni drept un singur popor cu poporul României. Dic, la fel, accentua în demersurile lui că „limba moldovenească este limba română și, invers, limba română este limba moldovenească, șlefuită științific și literar”. Oponenții emigranților români de la Moscova au pus în discuțiile politice în prim plan problema identității moldovenilor și chiar a „națiunii moldovenești”.

Implicarea Cominternului în problema Basara-biei nu este altceva decât o încercare de internaționalizare a acestei chestiuni și de manifestare expansionistă a URSS. Astfel, autorul volumului aduce un șir de date privind polemicele dintre diverse grupuri și persoane pe marginea chestiunii Basarabiei pe parcursul anilor 1925-1926, demonstrând nedorința conducerii Cominternului de a se implica direct în aceste probleme de ordin identitar. La Conferința a IV-a a organizației regionale Moldovenești a PC(b)U din noiembrie 1927 adepții lui Badeev au reușit să impună în rezoluția finală afirmația că moldovenii sunt „naționalitatea de bază din RASSM”. În cele din urmă, ambii rivali ai polemicii identitare moldovenești (Starîi și Badeev) au fost rechemati din funcții din RASSM și trimiși în alte regiuni ale URSS. Ceea ce a însemnat, după cum corect observă istoricul Gh. Cojocaru, înlăturarea divergențelor în afirmarea politicii naționale bolșevice privind moldovenii. Iar prin rezoluția congresului IV al PCdR din 1928 moldovenii din Basarabia au fost nominalizați printre „populația neromână” alipită României în 1918 și se insista asupra dreptului popoarelor la autodeterminare. De fapt, dorința URSS manifestată prin intermediul Cominternului era de a prelua teritoriile Basarabiei, iar „moldovenismul” a devenit arma ideologiei și propagandei comuniste.

Cele 157 de documente din perioada anilor 1924-1928, colectate și traduse de către istoricul Gh. Cojocaru, reflectă cu lux de amănunte polemica organelor de partid în chestiunea Basarabiei, în general, și în problema „moldovenismului”, în special. Deși s-au strecurat unele greșeli de ordin tehnic la traducerea și redactarea documentelor, lucrarea constituie o contribuție istoriografică valoroasă.

În final, considerăm extrem de importantă și utilă lucrarea *COMINTERNUL și originile „moldovenismului”*. *Studiu și Documente* care va facilita cu siguranță un șir de studii în problemele mecanismelor propagandei sovietice și a „moldovenismului”.